

A Somogyi-könyvtár polcairól

„Ránk nem tűztek érdemkoszorút...”

A 180 éve született Bakay Nándor szegedi kenderfonógyára első volt az országban. Számos műszaki fejlesztés és bővítés révén termelt nem csak hazai, de amerikai és távol-keleti piacokra is. Árvíz és tűzvész sem tudta végleg elpusztítani. Az épületegyüttest 2010-ben lebontották. Emlékét egy 1940-ben kibocsátott, 400 pengős részvény kapcsán idézzük föl.

„Bakay Nándor föltörekvő polgárként a kapitalista iparszervezés megkerülhetetlen alakja – haladó gondolkodású, közéleti ember –, aki nagy energiával megteremtette a nagyüzemi kenderföldolgozás szegedi központú, alföldi bázisát, mely a történelmi Magyarország léptékében is meghatározó jelentőséggel bírt. A kenderföldolgozás gyári jellegének az ő nevéhez fűződő fölfejlesztése az osztrák ipar monarchián belüli elsősége mellett még inkább kiemeli a gyáralapító érdemeit. Mindezen igényes értékteremtés természetszerűleg a gyárépületek minőségében, építészeti megfogalmazásában is tettet öltött” – írja a Bakay-féle kötélgyárról szóló szakértői véleményében O. Csegezi Monika építésmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök és Ozsváth Gábor Dániel PhD örökségvédelmi szakértő.

A helyi védelemre javasolt ipartörténeti épületegyüttes rajza látható a kenderfonógyár 1940-ben kibocsátott, 400 pengős részvényén is. A „firma” (cég) grafikus ábrázolásán a két gyártelep kéménye még vidáman füstöl...

A hajdani nagykörúti kenderfonó emlékének fölidezésére az üzemet európai színvonalra fejlesztő Bakay Nándor születésének 180. évfordulója ad alkalmat. Személyiségének megítélését árnyalja, hogy a vele levelezésben álló Kossuth az 1870-es években szocialistának, Tisza Kálmán szociáldemokratának, sőt csaknem kommunistának tartotta. Hazafiúi szellem és töretlen munkabírásként jellemezték. Szegeden született, s Szegednek élt, 1902-ben bekövetkezett haláláig.

Tizenhat évesen, nemzetőrként, atyja oldalán részt vett a szabadságharcban. A dicsőséges időkre később így emlékezett: „Ránk nem tűztek érdemkoszorút, ...mi nem tettünk semmit, csak vertük az ellent és védtük a hazát.”

A forradalom leverése után Bakay Nándor a családi pályára lépett: fölmenői atyai ágon dédapjáig bizonyosan a kötélverést művelték. Az 1859-ben tett mestervizsga után a céh szabályai szerint vándorútra ment, megjárta Székelyföldet és Velencét. Hatesztendős útja során kitanulta a haladottabb ipari élet műszaki üzemszervezési, üzletpolitikai fortélyait.

Hazatérte után elkészítette remekét, majd a céh jegyzője lett. Élénken részt vett a közéletben is: tagja a szegedi képviselő-testületnek, alapítója az Alsóvárosi Népörnek, szervezője a Szegedi Híradó című napilap indításának. A Tiszavidéki Újság felelős szerkesztője, cikkeit közli a Hölgyfutár, Vasárnapi Újság, Pesti Napló. Később országgyűlési képviselő, a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara másodtitkára.

Az apjától még céhes formában átvett üzemet 1877-ben gőzerőre állította át, korszerű angol fonó- és szövőgépekkel szerelve föl. Sodrony- és kenderkötelek, zsinegek, olcsó és jó spárgák kerültek ki gyárából, amely a hazai kötélverő ipar vezető cégévé emelkedett.

Az 1879-es árvíz pusztítása után Bakay Nándor egyike a város újjáépítését irányító királyi biztos mellett dolgozó tizenkét tanácsnoknak. A vízben nagyrészt elpusztult gyárat újjáépítette, termelékenységét növelte. A fonalak minden fajtája mellett rézsodrony köteleket is termelt. Az 1892-es tűzvészt követő helyreállítás, majd bővítés után az iparág hazai össztermelésének 60 százaléka innen került ki. Országos és világkiállítások résztvevője, exportált Amerikába és a Távol-Keletre is.

A városképi jelentőségű, helyi védelemre javasolt épületegyüttes már nincs meg: 2010-ben lebontották, helyén üzletközpont épült.

Nyilas Péter

**A Szegedi Kenderfonógyár 1940-ben kiadott részvénye
(A Somogyi-könyvtár Helyismereti gyűjteményéből)**